Johtaja Ritva-Liisa Raatikainen
Toimialajohtaja Jari Saarela

Eduskunta / Valtiovarainvaliokunta /
Kunta- ja Terveysjaosto

Viite: Asiantuntijalausuntopyyntö 17.10.2017;
HE 106 / 2017 vp (TAE 2018)

OIKEUSREKISTERIKESKUKSEN MÄÄRÄRAHATILANNE

Oikeusrekisterikeskuksen (ORK) taloustilanne on kehittynyt myönteiseen suuntaan vuoden takaisesta tilanteesta. Huolimatta parantuneesta rahoitustilanteesta ORK:n talouden vakauttaminen vaatii edelleen toimenpiteitä.

Oikeusrekisterikeskuksella on tarve pysyvälle lisäykselle viraston toiminta-määrärahoihin IT-menoja varten vuodelle 2018 ja siitä eteenpäin. Lisärahoituksen tarve on kuitenkin viime syksystä (asiantuntijalausunto VaV/Kunta- ja terveysjaosto:lle 11.10.2016, HE 134/2016 vp) pienentynyt olennaisesti. **Vuotuisen lisämäärärahan tarve** on **400.000 euroa.**

Oikeusministeriö on neuvottelemassa valtiovarainministeriön kanssa ORK:n *talouden vakauttamissopimusta*, jolla ORK:lle kohdennettaisiin uutta määrärahaa jo 2018 täydentävässä talousarviomenettelyssä. Kyse on em. vuotuisesta 400.000 eurosta kansalais- ja viranomaispalvelun tietojärjestelmien ylläpitoon (ns. jatkuvan palvelun rahoitukseen).

Taustaa

Oikeusrekisterikeskus (ORK) on noin 150 hengen virasto, joka uutena kirjanpitoyksikkönä toimii oikeusministeriön alaisuudessa. Virasto jakautuu toiminnallisesti hallinnonalaa palvelevaan IT-palvelukeskukseen ja kansalais- ja viranomaistoimialaan, joka mm. täytäntöönpanee sakot ja saamiset sekä toimii hallinnonalan keskeisten rekisterien rekisteripitäjänä. Virasto toimii myös hallinnonalan IT-hankintayksikkönä.

ORK on aiempina vuosina kärsinyt rahoitusvajeesta lakisääteisten tehtävien hoitoon tarvitsemiensa tietojärjestelmien rahoituksessa. Viimeisen vuoden aikana taloustilanteeseen on saatu merkittävää parannusta, kun

a. oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö solmivat sopimuksen eORK-tuottavuushankkeesta, jolla kolmen vuoden aikana kehitetään ORK:n viranomaistoiminnan tietojärjestelmiä. Hankkeen kokonaisrahoitus on 4.525.000 euroa, josta VM kustantaa 3.625.000 euroa. Oikeushallinnon sisäiset kustannukset ovat 900.000 euroa. Hanke ajoittuu vuosille 2017 – 2019. Hankkeella toteutetaan paitsi sovitut tuottavuussäästöt, myös paljon erilaisia kehittämistoimia, jotka ovat jääneet

aiempina vuosina toteuttamatta tietojärjestelmiin osoitettujen määrärahojen niukkuuden vuoksi. Kehittämistoimet mm. vähentävät manuaalityötä ja mahdollistavat kansalaisten sähköisen asioinnin sekä sujuvamman tiedonvaihdon viranomaisten välillä (palveluiden digitalisointi).

b. Eduskunta (sen lakivaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan todettua akuutin tarpeen) myönsi viime joulukuussa 500.000 e määrärahavajeen helpottamiseksi ja mahdollistaakseen viranomaistehtävien asianmukaisen hoitamisen
c. Oikeusministeriö on osoittanut (valtiovarainministeriön myötävaikutuksella) lisärahoitusta omalta hallinnonalaltaan mm. rikosuhrimaksujen käsittelemisen toteuttamiseksi tietojärjestelmiin. Myös tulevaan maksukyvyttömyysrekisteri-uudistukseen ORK on saamassa osan rahoituksesta siirtona hallinnonalan määrärahoista.

Oikeusministeriö (OM) on marraskuussa 2016 laatinut ORK:n taloudellisen tilanteen vakauttamista koskevan suunnitelman sekä asettanut auditointihankkeen arvioimaan viraston suunnittelujärjestelmää, kirjanpitoyksikkötehtäviä sekä määrärahahaasteita. Hankkeen loppuraportti valmistui huhtikuussa 2017.

ORK:n määrärahatilanteen korjaamisen kannalta tärkeimpiä auditoinnin seurauksena esitettyjä toimenpide-ehdotuksia ovat:

1) ORK:n taloudellinen tilanne vakautetaan kehyskauden aikana
2) hallituksen lakiesityksistä ORK:lle aiheutuvat kustannukset pyritään kattamaan osoittamalla lisärahoitus ORK:n toimintamenomomentille valtioneuvoston kehyspäätöksen puitteissa. Hallituksen lakiesityksistä aiheutuvien lisämäärärahatarpeiden kattamisen toimintaperiaatteista tulisi sopia valtioneuvostotasolla (milloin määrärahat siirretään hallituksen esityksen valmistelleelta hallinnonalalta, milloin lisärahoitus katetaan OM:n hallinnonalan kehyksen puitteissa ja milloin osoitetaan erillinen lisärahoitus)
3) ORK:n kehittämis- ja ylläpitorahoituksen riittävä taso pyritään turvaamaan. Tätä koskevaksi rahoitustarpeeksi arvioidaan 300 000 – 500 000 euroa vuodessa, mistä noin puolet voitaisiin kattaa ORK:n toimintaa tehostamalla ja OM:n kehyksen puitteissa.
4) Toimintamenomäärärahoista seuraavaan varainhoitovuoteen siirrettävän määrärahan osuutta kasvatetaan määrätietoisesti tiukalla menokurilla. OM:n hallinnonalan tavoitteena on, että siirtyvän määrärahan osuus olisi vähintään 8% varainhoito-vuoden talousarviossa osoitetusta määrärahasta.

ORK on jo ryhtynyt vastauksena auditointihavaintoihin ja osana valmisteilla olevaa vakauttamissopimusta seuraaviin kehittämistoimiin:

- johtamisedellytyksiä erityisesti toiminnan ja talouden suunnittelun osalta on vahvistettu

- lainsäädäntöhankkeista annettavien lausuntojen yhteydessä havaituista kustannusvaikutuksista viraston talouteen pidetään luetteloa huomioitavaksi talousarvioesityksissä
- virasto on siirtynyt edullisempiin monityötiloihin
- toimittajasopimusten kehittäminen laadullisesti ja kustannusalenteisesti on aloitettu
- nettisivujen informatiivisuutta on kehitetty kansalaisten asiakaspalvelun parantamiseksi
- hankintatoimen kehittäminen on aloitettu (sopimushallinnallinen it-hankekoordinaattori; sähköisiä hankinta- ja maksatusvälineitä otetaan käyttöön – hankinnasta maksuun)
- pitkän tähtäimen henkilöresurssisuunnitelma päivitetään rekrytointien tueksi; henkilöresurssin käyttöä joustavoitetaan
- siirtyvän määrärahan osuutta kasvatetaan määrätietoisesti

Perustelut Tietojärjestelmien jatkuvan palvelun lisärahoitus (tasokorotus):

eORK-hankkeen avulla Oikeusrekisterikeskus pystyy pitkästä aikaa kehittämään isoja tietojärjestelmiään (täytäntöönpano-, sakko- ja rikosrekisteri- sekä muut rekisteritietojärjestelmät) oman viranomaistoimintansa parantamisen ja tehostamisen kannalta. Hankkeessa rakennetaan uusia ominaisuuksia järjestelmiin. Suurin osa kustakin tietojärjestelmästä (perusrakenteesta, aiemmista ominaisuuksista) on kuitenkin normaalin, vuotuisen ylläpidon varassa.

Toiminnan turvaamiseksi myös jatkossa tarvitaan edelleen lisärahoitusta viranomaistoiminnan tietojärjestelmien ajantasalla pitämiseksi muuttuvassa sidosryhmäympäristössä. Tarve kohdistuu erityisesti järjestelmien liittymiin ja niiden välityksellä tehtäviin tietojen luovutuksiin ja vastaanottamisiin. Kyse on vuotuisesta lisärahoitustarpeesta, ei kertaluonteisesta investoinnista. Valtakunnallisten tietojärjestelmien ylläpidossa tarvitaan käyttöön asianmukainen määrärahataso/-putki, jotta niiden toimintakyky, luotettavuus ja palvelevuus voidaan varmistaa koko elinkaaren ajan.

ORK tarvitsee täytäntöönpano- ja rekisteriviranomaisena itselleen eräänlaisen puskurin / vararahaston (siirtyvän määrärahan riittävä taso) yllättäviin ja ei-rahoitettuihin, ulkoapäin tuleviin pakottaviin uudistus- tai muutostarpeisiin. Tästä esimerkkinä edellä mainittu maksukyvyttömyysrekisterin toteuttaminen.

Lopuksi Erillismääräraha viranomaistehtävän hoitamiseksi

WinCapita-asioiden käsittelemiseksi tarvitaan lisämäärärahaa 210 000 euroa vuodessa, vuosina 2018–2020. Määrärahaa ei ole toistaiseksi viety kehykseen ja ainakin vuonna 2018 osa menosta joudutaan kattamaan ORK:n muista toimintamenoista.

Vuoden 2017 talousarviossa ORK:lle WinCapita-asioiden käsittelyyn myönnetyn määrärahan (210 000 euroa) turvin on rekrytoitu kolme henkilöä. Kyseisiä henkilöitä tarvitaan myös jatkovuosina. Ilman tätä henkilöresurssia ORK ei kykene toteuttamaan WinCapita ja muiden vastaavien RL 10:11.2§ -asioiden käsittelyä ja maksatusta.